

Yol Güzergâhı Değişikliğinin Kültürel, Ekonomik ve Gastronomik Etkileri: Sakin Şehir Perşembe ve Yalıköy Köftesi Örneği

Cultural, Economic and Gastronomic Impacts of Road Route Shaping: The Example of the Cittaslow Perşembe and Yalıköy Meatballs

DOI:10.38155/ksbd.1785727Araştırma Makalesi /
Research ArticleMakale Geliş Tarihi /
Article Arrival Date
17/09/2025Makale Kabul Tarihi /
Article Accepted Date
05/06/2026Makale Yayın Tarihi /
Article Publication Date
25/06/2026**KARADENİZ SOSYAL
BİLİMLER DERGİSİ**Arş. Gör. Metehan ŞENTÜRK
Ordu Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
senturkmetehan@gmail.com
ORCID: 0000-0002-5657-077X

Etik Kurul Beyanı: Bu araştırmanın yürütülebilmesi için Ordu Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan 28.09.2023 tarih ve 2023-169 belge numarası ile etik kurul onayı alınmıştır.

*Şentürk, M.. (2026). Yol güzergâhı değişikliğinin kültürel, ekonomik ve gastronomik etkileri: Sakin şehir Perşembe ve Yalıköy köftesi örneği. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (34), 104-123.

Öz

Folklor araştırmaları halk kültürünü incelemeyi ve koruma altına almayı amaçlamaktadır. Şehirdeki günlük hayat pratikleri bu araştırmalara kaynaklık etmektedir. Bu durum beraberinde folklorun inceleme alanına giren dikkat çekici bir konuyu da ortaya çıkarmıştır. Böylelikle yol veya ulaşım folkloru şeklinde bir adlandırma meydana gelmiştir. Bir ulaşım güzergâhıyla bütünleşen ve marka haline gelen çeşitli ürünler dönüşerek folklorun inceleme alanına girmektedir. Karadeniz Bölgesi'nde dağların denize paralel olması yolların deniz kenarındaki uygun arazilere inşa edilmesini beraberinde getirmiştir. Nüfus artışıyla beraber taşıt trafiğindeki yoğunluk, lojistikte hızın ön plana çıkması vb. sebeplerden yetersiz kalan yollara alternatif yol projeleri gerçekleştirilmiştir. Ordu ilini batıdan Samsun iline, doğudan Giresun iline bağlayan bölünmüş yol bu ulaşım güzergâhlarından birisidir.

Sakin Şehir Perşembe'nin sahil yolu ve bu yola alternatif olarak 2007 yılında yapımı tamamlanan 010-18 kodlu bölünmüş yol statüsündeki Fatsa-Ordu yolu, çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Ulaşım güzergâhının değişmesiyle Yalıköy kasabasına özgü Yalıköy köftesinin pazarlanmasında görülen değişimler ve ulaşım yollarının alternatif katkı etmenleri çalışmaya konu edilmiştir. Perşembe ilçesinin sakin şehir ünvanı alması ve güzergâh değişikliği arasındaki ilişkinin olumlu ve olumsuz yönleri değerlendirilmiştir. Sahada kaynak kişilerle yarı yapılandırılmış yüz yüze görüşme yönteminin uygulandığı çalışma kapsamında ulaşım ağı kültürüne dair bilgi edinilmiştir. Bu çalışmada gelişmiş ulaşım ağları ve modern şehir planlamalarında bölge kültürünün göz önünde bulundurulması gerektiği sahadan örneklerle vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yol folkloru, Perşembe sahil yolu, Cittaslow (Sakin Şehir), Yalıköy köftesi, Gastronomi turizmi

Abstract

Folklore research aims to study and preserve folk culture. Daily life practices in the city serve as a source for this research. This has also brought to light a remarkable subject within the field of folklore: the term "road or transportation folklore." Various products that become integrated with a transportation route and transform into brands are included in the field of folklore research. In the Black Sea Region, the fact that the mountains run parallel to the sea has led to the construction of roads on suitable coastal lands. Due to population growth, increased vehicle traffic, and the emphasis on speed in logistics, alternative road projects have been implemented to address the inadequacy of existing roads. The divided highway connecting Ordu province to Samsun province in the west and Giresun province in the east is one such transportation route.

The coastal road of Perşembe, a "Quiet City," and the Fatsa-Ordu road (code 010-18), a divided highway completed in 2007 as an alternative to it, form the basis of this study. The changes observed in the marketing of Yalıköy meatballs, a local specialty of Yalıköy, due to the change in transportation routes, and the contributing factors of alternative transportation routes are the subject of this study. The positive and negative aspects of the relationship between Perşembe's designation as a "Quiet City" and the change in transportation routes are evaluated. Information regarding transportation network culture was gathered through semi-structured face-to-face interviews with key informants in the field. This study emphasizes, with examples from the field, the need to consider regional culture in advanced transportation networks and modern urban planning.

Keywords: Road folklore, Perşembe coastal road, Cittaslow, Yalıköy meatballs, Gastronomy tourism

Giriş

Yaşanılan coğrafyanın toplum, kültür ve ortaya çıkan kültürel verileri doğrudan şekillendirici etkisi bilinmektedir. Farklı coğrafyalarda yaşayan toplumların çeşitli güzergâhları kullanarak iletişimleri ise kültürel aktarım, değişim ve dönüşümleri beraberinde getirmektedir. Kültür, pek çok unsuru bünyesinde barındırmakta ve bunlarla birlikte millî unsurların nesilden nesile aktarılmasını ifade etmektedir. Terry Eagleton kültürün yolculuğunu başlangıçta tümüyle materyalist bir süreçken zamanla mecazi tinsel meselelere kaymıştır. Buna bağlı olarak kelime, kendi anlam haritasını çıkarırken insanlığın kır yaşamından kent yaşamına, domuz besiciliğinden Picasso'ya, toprağı işlemeden atomu parçalamaya uzanan tarihsel değişimini de gözler önüne serer. Marksist tabirle, altyapı ile üstyapıyı tek bir kavramın çatısı altında toplar (Eagleton, 2016: 10) şeklinde tanımlamaktadır. Saha çalışmaları, kültürel mirasın korunması, aktarılması ve incelenmesi için hayati bir öneme sahiptir. Bu çalışmalarda kültürel mirasın, toplum bünyesinde değişip dönüştüğü bilinmektedir. Kültür değişimleri, kimi zaman kültürün yok olmasının başlangıç aşamasıdır. Araştırmacılarca bu çerçevede hazırlanan çalışmalar, toplumun gözlemlenmesi ve kültürel kodların yok olmamasına hizmet etmektedir.

Kültür, toplumun geçmişten geleceğe taşıdığı çeşitli bileşenlerin bütünü olması yanında kültür endüstrisi kavramıyla tüketilebilir bir duruma gelmiştir. Kültürel melezleşme, kültür endüstrisinin etkisiyle yerelde görülen gelenek sınırlarının kalkması veya bu geleneklerin yok olmasıyla meydana gelir. Kültür endüstrisi terimi ilk defa Theodor Adorno ve Max Horkheimer'in "Aydınlanmanın Diyalektiği" çalışmasında kullanılmıştır. Kültür endüstrisi ürünleri, insanlar kötü durumda olsa bile tüketilir ve eğlenceli vakit geçirmeye hizmet eden her şey kültür endüstrisinin bir ürünüdür (Adorno, Horkheimer, 2021: 56-66). Toplumun tüketim alışkanlıklarının değişmesi ve kültürün endüstriyel bir çerçevede pazarlanması sonucunda kültür endüstrisi kavramı ortaya çıkmıştır.

Folklorun kadroları arasında bulunan "taşıklar ve taşıma biçimleri" ilkel ulaşım yöntemlerinin geleneksel halk öğretileriyle geliştiğini örnekleriyle ortaya koymaktadır. Otoyollar ve bölünmüş yolların yerleşim bölgeleri arasındaki bağı oluşturmada yanında halkın hazırladığı ilkel patika güzergâhlardan hareketle inşa edildiği bilinmektedir. İnsanlığın faydasına olan icatların artması dünya genelinde kültür aktarımını artırmıştır. Ayrıca gündelik hayat pratiklerinde kullanılan ürünlerin teknolojik olarak gelişmesiyle insan hayatı kolaylaşmıştır. Bir yerden bir yere gidiş manasına gelen ulaşım bunlardan etkilenmiştir. Ulaşım insanoğlu için tekerleğin icadından da önceye dayanmaktadır. Dünya üzerinde çeşitli hayvanlar vasıtasıyla kervanlar kurularak yapılan yolculuklardan beri gelişen ve günümüzde uçak, gemi otobüs, tren, bisiklet, motosiklet vb. araçlarla yapılan yolculuklar kültür tarihinde önemli bir yer

tutmaktadır. Yolculuklar sırasında gereksinimleri karşılamak ve dinlenme amacı güdülerek gerçekleştirilen molalar, yolcular ve yöre halkı arasında kültür aktarımı oluşturmaktadır.

Bir hatırlama aracı olan yol da kendi içinde hatırlatıcılara sahiptir. Yolda meydana gelen olayların yolculuk sırasında aktarılabilmesi için yol üzerinde çeşitli “hatırlatıcılar” olması gerekir. Coğrafi bir mekân, bina, çeşme, köprü, geçit, ağaç, bitki mezar vb. gözle görülür hatırlatıcıların yanı sıra ses, tat ve koku gibi diğer duyuların algıladığı hatırlatıcılar da mevcuttur (Güvenç, 2018: 61).

Günümüzde kara, hava ve deniz yolu olarak çeşitli ulaşım türleri bulunur. Bunların bir anlatı oluşturmada yanında yolculuklara dair fotoğraf, jeton, kart, bilet vb. eşyalar biriktirilmektedir. Bu tür hatıra eşyalarının yolculuk veya tatil anılarına dair bir hatırlatıcı işlevi bulunmaktadır. Bu somut belge olarak ifade edebileceğimiz eşyalar kişinin o hatırasının cansız hatırlatıcısı olarak yer alır. *Yaşantı folkloru-günlük hayat folkloru* vb. terimlerle ifade edilebilen tür, gerçek hayat tanıklığını nostalji olarak sunarak folklorun kadrolarından birisi olma konusunda da her geçen gün araştırmacıların dikkatini çekmektedir. Günlük hayatın içerisinde yemeğin tadından kaynaklanan hatırlatıcılar, yemeğin yapıldığı döneme dair özlemi de barındırmaktadır (Gürçayır, 2013: 48). Söz konusu özlem bahsi yol folklorundan hareketle “Yalıköy Köftesi” üzerinden örneklendirilecektir.

Bu çalışma, günümüzde büyük ölçüde yakıt tankerlerinin bölünmüş yola alınmadığı için tercih etmek zorunda kaldığı ama aynı zamanda piknik, deniz ve kültür turizmi gibi sosyal aktiviteler yanında geçmiş yolculukları hatırlamak için de kullanılan Perşembe sahil yolunu merkeze almaktadır. Bu çalışmada, güzergâhla bağlantılı olarak ortaya çıkan bir yiyeceğin bölgeye olan sosyoekonomik katkısı da incelenmiştir. Ulaşım güzergâhının kültürel ve ekonomik etkileri¹, Perşembe’nin Cittaslow (Sakin Şehir) birliği üyeliği de göz önünde bulundurularak ele alınmıştır. Çalışmanın verileri 10.06.2023-18.11.2023 tarihleri arasında halkbilimi çalışmalarında en sık tercih edilen veri toplama yöntemlerinden ‘kaynak kişilerle yüz yüze görüşme ve bölgeyi gözlem’ derleme yöntemleriyle elde edilmiştir. Kaynak kişiler, bölgenin yerlisi ve ticari işletmecilik yapan kişilerden oluşmaktadır. Çalışma kapsamında veri elde edilen kaynak kişilerle ilgili bilgilere KVKK ve ilgili etik kurul kararı uyarınca yer verilmemiştir. Çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sahası, Perşembe ilçesinin sahil yolu güzergâhında kalan kasabaları ve aynı güzergâhta bulunan Fatsa

¹A. Özgür Güvenç’in *Yol Folkloru ve Su Altında Kalan Anlatılar: Çamlıkaya Yolu Örneği* adlı çalışmasında anlatı temelli yol folkloru unsurlarına yer verilmiştir. Yol folklorunun kuramsal sınırları ve yolun oluşma biçimlerine değinilmiştir.

ilçesine bağlı Bolaman ve Yalıköy kasabalarından oluşmaktadır. Görüşmeler sesli olarak kayıt altına alınmış ve kaynak kişilere şu konularla ilişkili çeşitli sorular yöneltilmiştir:

*Yeni güzergâhın kullanıma açılmasıyla Perşembe ilçesinde görülen ekonomik ve kültürel değişimlerin değerlendirilmesi.

*Yeni güzergâhın kullanıma açılmasıyla Fatsa'nın Yalıköy kasabasında görülen ekonomik ve kültürel değişimler.

*Cittaslow (Yavaş Şehir) birliğinin Perşembe'ye katkıları.

*Perşembe'nin geleneksel yaşamına dayalı kültür turizmi.

*Ordu-Fatsa bölünmüş yolunun 2007 yılındaki açılışından sonra Perşembe sahil yolu ve bölgesinde görülen değişiklikler.

*Yalıköy köftesi; hazırlanış, tüketim yöntemleri ve restoranlara karşı eğilimler.

Perşembe Sahil Yoluna Alternatif Bir Yol: Fatsa-Altınordu Çevre Yolunun Kullanıma Açılması

Karayolları Genel Müdürlüğü 7. Bölgesine (Samsun) bağlı “beton asfalt yollar” statüsündeki Perşembe sahil yolu (Görsel 1), kullanıma açılmadan önce Ordu ve Fatsa'yı birbirine bağlayan ve *Koçboynuzu yolu* olarak isimlendirilen bir yol daha bulunmaktaydı. Koçboynuzu yolu 1932 yılından 1952 yılına kadar bölgenin ulaşım ağı olarak kullanılmıştır. Trafik kazalarının meydana gelmesi ve iki aracın yan yana geçişinin zor olduğu noktalar olması gibi sebeplerden alternatif güzergâh arayışlarına girilmiştir. Koçboynuzu yolunda gerçekleşen kazalardan hareketle virajlarına anlatı temelli isimlendirmeler de yapılmıştır.² 1958 yılında açılan Perşembe sahil yolu için çalışmalar söz konusu kazaların artmasıyla başlamıştır. Perşembe sahil yolunda insan gücüyle açılan iki tünelin çalışmalarında imece usulüyle çalışan insanlar yolun açılması için önemli mücadeleler vermiştir (Güney, 2020).

Perşembe sahil yolunun (beton asfalt yol statüsündeki yol) ihtiyacı karşılamakta yetersiz kalmasıyla yeni bir güzergâh daha planlanmıştır. Karayolları Genel Müdürlüğü tarafından yapımı tamamlanan bu yeni güzergâh, Ordu-Fatsa arasındaki bağlantıyı sağlayacak bölünmüş

² Güney'in aktardığı bilgiler doğrultusunda türlü kaçakçılık ve eşkıyalık eylemlerinin önlenmesi ve kazalardaki ilk müdahaleye yönelik Koçboynuzu'nda kurulan bir de jandarma karakolu ilgili dönemde bulunmaktadır. “Yanlış hatırlamıyorsak bu tehlikeli yoldan karlı bir kış gecesi tek başına aracıyla seyahat etmeye cesaret eden bir vatandaş, keskin virajları geçerken arabasının kontrolden çıkıp kayması sonucu derin uçurumlara yuvarlanmış ve ölmüştü. Durumu fark eden köylülerle, Koçboynuzu karakolu, askerleri sahipsiz kalan cesedin bir Yahudi'ye ait olduğunu tespit edip, gerekli makamlara durumu bildirmişlerdi. Yahudi'nin naaşı ortada kalır, günlerce gelen arayan soran olmayınca o virajların kenarında müsait bir yere defnedilir. Aradan aylar geçtikten sonra Yahudi vatandaşın yakınları gelir ve mezar açılır, cenazeyi alıp dönerler ve bu virajlar bundan sonra “Yahudi Virajı” olarak anılır” (Güney 2020:115).

yol statüsünde olacaktır. 010-18 kodlu yolun³ çalışmaları 2000-2007 yılları arasında gerçekleşmiştir. Yeni güzergâhta 38 viyadük ve 5 tünel bulunmaktadır. Yolun önemli noktalarından birisi olan Nefise Akçelik Tüneli (Harpan Tüneli) açıldığı dönemde Türkiye'nin en uzun tüneli olmuştur. Yeni güzergâh, Perşembe sahil yoluna istinaden 15 km daha kısa bir seyahat sunmaktadır. Güzergâh üzerinde herhangi bir doğal yerleşim yeri⁴, dinlenme tesisi yoktur. 2021 yılıyla beraber Altınordu-Fatsa güzergâhı Kırılı mevkinde Ordu Büyükşehir Belediyesinin desteğiyle çeşitli satış dükkanları açılmıştır. Yöresel ürünlerin satıldığı bu satış dükkanlarıyla güzergâhta yapay bir kalkınma planı oluşturulmuştur.

Sahil Yoluna Bağlı Bölgesel Kalkınma: Perşembe Örneği

Perşembe ilçesinin merkez konumda olduğu yol için çalışmaların başlangıcı halkın talepleri doğrultusunda gelişmiştir. 1940'lı yıllardan itibaren Fatsa-Perşembe ilçeleri arasında Ordu İl Özel İdare imkânlarıyla bölüm bölüm yol çalışmaları gerçekleştirilmiştir. 1950 öncesi Bolaman, Yalıköy, Medreseönü, Çaka ve Mersin köylerine sahil boyunca ulaşım sağlanmaya çalışılmıştır. Yine 1945'ten 1949 yılına kadar Ulaştırma Bakanlığı tarafından Fatsa, Perşembe ve Ordu arasında sahil boyunca yeni bir yol yaptırmak düşüncesiyle etütler, sondajlar yaptırmış, haritalar alınmış ve büyük bir yol ihalesi öncesinde tüm hazırlıkları tamamlamıştır. 1950 seçimleri ile Demokrat Parti iktidara geldiğinde Fatsa, Perşembe ve Ordu arasında yapılması düşünülen yeni sahil yolunun ön proje ve etütleri tamamen bitmiş olarak ihaleye hazır hâlde önünde hazır bulmuştur. Perşembe sahil yolu 1958 yılında 9 milyon 682 bin 865 lira sarfi ile ikmal edilerek trafiğe açılmıştır (Güney 2020: 203-204). Perşembe sahil yolu, 2007 yılına kadar Karadeniz'de Altınordu⁵-Fatsa arası ulaşım için tek seçenek olmuştur. Güzergâhta iki tünel bulunurken, çok sayıda keskin viraj vardır. Bu nedenle seyahat tehlikeli ve uzun süreli olmaktadır. Perşembe ilçesine ulaşım için kullanılan Perşembe sahil yolunun, Karadeniz ulaşım ağının bir parçası olması ilçeyi ekonomik, sosyolojik, kültürel ve dil özellikleri bakımından etkilemiştir.

Perşembe örneğinde hazırladığımız çalışmanın çıktıları kültür değişimleri ve demografik yapıda değişikliklere örnekler sunmaktadır. Batı ülkelerinde sanayileşmeyle beraber 1960 ve 1970'li yıllarda şehir folkloru ya da kent folkloru araştırmaları başlamıştır (Özdemir, 2019: 10). Bir zamanlar uzun süren yolculukların hızlanmasıyla yolculuk mekanları kent

³ Bkz. Görsel 1/2 ve URL 1/2

⁴ Güzergâhta bulunan Kırılı köyü yolun tam ortasında kaldığı için köy iki ayrı yamaç ve vadisinden geçen bir yol biçimini almıştır. Yolun inşasından sonra Kırılı köylüleri komşuluk ziyaretlerinde farklılıklar tespit edilmiştir. Bölünmüş yola çıkarak karşıya geçmek köylüleri endişelendirmiştir.

⁵ Ordu ilinin 2012 yılında büyükşehir olmasının ardından merkez ilçesinin adı halk oylamasıyla Altınordu olarak belirlenmiştir.

merkezlerindeki tren garları, otobüs terminalleri olmuştur (Güvenç, 2018: 60). Bölgede yaptığımız gözlemlerde *Cittaslow Birliği*'ne üye olan Perşembe'nin ilçe merkezinde uluslararası bir işletme bulunmamaktadır. İlçe merkezinde ulusal market zincirlerinin birkaçının şubesi bulunmaktadır. Mersin köyü gibi sahil kasabalarında yola bağlı gelişen sosyoekonomik yapının temel sebebi yolcularla ilişkilendirilmektedir. Bunun yanı sıra Perşembe'de yerel halk tarafından avlanan balıkların pazarlandığı balık tezgâhları, yörenin geleneksel yemeklerinin sunulduğu işletmeler bulunmaktadır. Perşembe ilçesi doğal bir limana sahiptir. Bu liman bölgenin balık ihtiyacını karşılamaktadır. Perşembe ilçesi ve yakın kasabalarda yaşayan halk, Türkiye'de balıkçılık yapılması için gerekli "tayfa" ihtiyacını sağlamaktadır. Deniz folklorunun⁶ yoğun olarak yaşatıldığı ilçede onlarca balıkçı gemisi bulunmaktadır. Perşembe ilçesinin balıkçılık ve deniz kültürüyle ilgili olarak bir başka önemli özelliği ise ahşap tekne yapımının merkezi olmasıdır. Perşembe ilçesinde sekiz ahşap tekne ustası bulunmaktadır. Bölgede kestane ağacına kolay ulaşılması ve tekne yapımı için kestane ağacının uygun olması ağaç tedarikçilerini meydana getirmiştir. Bunun dışında ilçenin fındık, bal, kivi, çilek yetiştiriciliği gibi geçim kaynakları da bulunmaktadır.

Güzergâh Bağlamında Hatıra Eşya ve Anıların Değişim Dönüşümü

Bir güzergâhın etmenlerinden faydalanmanın yollarından bir tanesi konaklama alanlarıdır. Yol kenarındaki bu alanlara inşa edilen işletmeler, yolcuların ihtiyaçlarına göre kazanç sağlar. Otobüs yolculukları sırasında yolculular dinlenme tesislerinde çalışanlarıyla çeşitli kısa süreli iletişimlerini gündelik hayat pratiklerine yakın seviyede gerçekleştirir. Bu iletişimde hem yolcu hem de çalışan kişi öz kültüründen az sayıda unsuru karşı tarafa aktarabilmektedir.⁷ Ancak havayolu ulaşımındaki kabin memurları öz kültürlerinden arınmış bir biçimde çalışma alanlarında yer almaktadır. Bir kabin memuru yaptığı yiyecek servisi sırasında, dünyanın son asırda büründüğü *McDonaldlaşma*⁸ ekseninde görevini icra etmektedir. Globalleşen dünya düzeninde hizmet sektöründe bulunan her bir çalışanın neyi nasıl yapacağı

⁶ Deniz folkloru terimi için bkz. Şentürk, M. (2026). Deniz Folklorunda Lakaplar: Ordu-Samsun İlleri Örnekleri. *Culture and Civilization*, 10, 42-50. <https://doi.org/10.62425/culture.1890428>

⁷ Dinlenme tesisleri dışında turizme bağlı kalkınma ve kültürel etkileşimler Türkiye ve dünyanın birçok yerinde görülmektedir. Benzer şekilde "yavaş hareketi"nin savunduğu turizm modelleri de sakin şehirlerde tespit edilmiştir.

⁸ Günümüzde ev dekorasyonundan, alışveriş merkezlerinin yapısına kadar yüzlerce şey *McDonaldlaştırılmıştır*. Fransa'da IKEA'nın zaferi örnek gösterilirken, Amerika'da "alışveriş mağazaları ve *McDonaldlaşmış* zincirler birbirlerini iyi bir biçimde tamamlamaktadır. Mağazalar bu tür zincirler için öngörülebilir, tek tip ve kazançlı alanlar sunmaktadır. Kendi açılarından birçok mağaza, yeterince kiralanmış alana sahip değildir ve bu zincirler olmasa çoğu hayatta dahi kalmaz. Hızlı arabaların çağı, birbirlerini desteklemekte ve *McDonaldlaşmayı* artırmaktadır" (Ritzer, 2022). Buradan da anlaşılacağı üzere terim sadece yemek sektörünün açıklayıcısı değildir. Günümüzde yöresel ürünlerin satış dükkanlarında dahi izlerini görmek mümkündür. Böylesine hızlı ve yer işgal etmeden tüketilen yiyeceklerin sunulduğu dünyada insanların birçok şeyi hızlı yapmak istemesi normaldir. Bunun yanında Perşembe sahil yolu, güzergâh değişimine neden olacak demografik yapının değişmesi, daha hızlı ve güvenli ulaşım, teknolojinin imkanlarının artması, özelde Perşembe ilçesinin ve sahil yolunun, genelde bütün dünyayı etkileyebilmektedir.

belirlenmiştir. Tüketim sektöründe çalışanların giyim-kuşamından yiyeceklerin tatlarındaki benzerliğe kadar kültür endüstrisinin izleri görülebilir. Yolculukların araçlarla yapılmadığı at ve develerle yolculuk yapıldığı dönemde ise hanlar, hamamlar ve kervansaraylar gibi çeşitli konaklama yerleri ön plana çıkmıştır. Yolculuğun süresine bağlı olarak yolcunun bir hikâye oluşturacak anısı birikmektedir. Yolcular ikili ilişkilerinde geliştiği anlamlı anılar biriktirirken bu hikâyelerin sahipleri uzun yıllar geçtikleri bu alanları hatırlamaktadır. Modern ulaşım sistemleri ise çevresel faktörlerden gelişen ve insan ilişkileriyle bütünleşen yola dayalı anıları kısıtlı biçimde barındıracaktır⁹.

Cittaslow Birliği ve Sakin Şehir Perşembe

Cittaslow Birliği 1999 yılında tüketim odaklı yaşamın insanlar üzerindeki mutsuzluk ve huzursuzluğuna şehirler ölçüsünde çözümler arayışıyla yola çıkmıştır. Cittaslow felsefesi “yaşamın, yaşamaktan zevk alınacak bir hızda yaşanmasını savunmuş, insanların birbirleriyle iletişim kurabilecekleri, sosyalleşebilecekleri, kendine yeten, sürdürülebilir, el sanatlarına, doğasına, gelenek ve göreneklerine sahip çıkan ama aynı zamanda alt yapı sorunları olmayan, yenilenebilir enerji kaynakları kullanan, teknolojinin kolaylıklarından yararlanan kentlerin gerçekçi bir alternatif olacağı hedefiyle”¹⁰ ilerlemektedir. Türkiye’de ilk defa 2009 yılında Seferihisar *Cittaslow* kabul edilmiştir. Bundan sonra Türkiye’den birçok “sakin şehir” birliği belirli şartları değerlendirilerek dahil edilmiştir. *Cittaslow*’un 2026 yılı mayıs ayı itibarıyla 33 ülkede 313 üye belediyesi bulunmaktadır. Türkiye’de Mayıs 2026 itibarıyla *Cittaslow Birliği*’ne üye 31 ilçe bulunmaktadır. Türkiye’deki ilk sakin şehir üyelerinden olan Perşembe ilçesi, gelenek temelli ekonomik kazanç unsurlarını bünyesinde barındırmaktadır. Fındık yetiştiriciliği ve balık avcılığı ilçenin en önemli geçim kalemlerindendir. Bu tür faaliyetlerdeki geleneksel icraların günümüzde korunmasıyla birlikte geleneğe bağlı bir ilçenin ortaya çıktığı görülmektedir. Sakin şehir kalkınma planlarında bölge kültürünün korunmasına dikkat edilmektedir. Bölgenin sürdürülebilirliğinin sağlanması, bölgesel tarım ürünlerinin geleneksel yöntemlerle, makineleşmeden yetiştirilmesi, bölgeye olan talebi arttırır ve “kimlikli” şehirler meydana getirir. Dünyanın farklı kentlerinde de geleneğin devamlılığı, kültürel mirasın korunmasına hizmet eden bir anlayışla sağlanır. Bu anlamda *Cittaslow Birliği*’nin öncüsü Yavaş

⁹ Havaalanları ve otogarlarda yöresel ürünlerin satışı, asker uğurlamaları, kültür sergileri vb. işlevler modern ulaşım sistemlerinin kültür değişimleri sonucu olarak görülebilir.

¹⁰ URL 4: <https://cittaslowturkiye.org/tr/cittaslow-hareketi/>

Hareketi¹¹ olmuştur. Yavaş Hareketi'nin *kapitalizm, kültür endüstrisi, fast food, Mcdonaldlaşma* karşılığında gelişen görüşleri dünyada ses getirmiştir.

2007 yılında kullanıma açılan bölünmüş yol ile birlikte Perşembe'den geçmekte olan sahil yolunun yoğunluğunun azalması Perşembe'nin sakin şehir olma felsefesine katkı sunmuştur. Şehir halkının ekonomik kaybına rağmen sakin şehir ünvanı arasında bir ikilem bulunmaktadır. Perşembe Kacalı mahallesinde çay bahçesi işletmecisi KK-1, Perşembe sahil yolunun güzergâh değişikliğiyle beraber ilçe merkezinden göçlerin olduğunu ve tarıma dayalı yaşam süren insanların dahi bölgeyi terk ettiğini söylemektedir. Güzergâh değişikliğiyle, Perşembe ilçe merkezinde ekonomik kalkınmanın olumlu etkisi sürdürülememiştir. Bölgede ulaşımına bağlı ekonomik kalkınmanın durması şehrin kültürel kodlarını korumasını ve *Cittaslow Birliği*'ne kabul edilmesini sağlamıştır. Perşembe ilçesinde KK-1 ile yaptığımız görüşmelerde kendisinin Cittaslow Birliği'ne ve bu birliğin Perşembe'ye etkileri hakkındaki görüşlerini paylaşması talep edilmiştir.¹² Perşembe mikrokültür bağlamında kalkınma yaşayan bir kent olarak turizme dayalı ekonomik gelirini gün geçtikçe arttıran ve turlar aracılığıyla yapılan turizmden ziyade bireysel ve yavaş hareketinin de kabul ettiği bir kent olmuştur. Bölgenin deniz turizmine bağlı getirisinin yanında kültürel zenginliklere sahip olması yöre halkının dayanışmayla geleneksel unsurlar için mücadele vermelerine sebep olmaktadır. KK-2 bölgenin 50 yıllık işletmesi olarak daha önceden dinlenme tesisi, günümüzde restoran işletmecisi olarak hizmet vermektedir.

2007 yılından önce Ordu, Giresun, Trabzon, Rize ve Artvin arası yolculuklarda Çaka Plajında mola vermek suretiyle denize girildiği kaynak kişiler tarafından belirtilmiştir. Çaka Plajı insanların seyahat ettikleri güzergâhta dinlendikleri doğal bir durak noktası olmuştur. Bitki örtüsünün yeşilliği ile denizin maviliğinin bir arada görüldüğü bölgede, denize girerken Karadeniz ormanlarını izleyebilirsiniz. *Yol öbür tarafa geçince, buradaki deniz turizmi gününbirlik turizmden uzun süreli turizm sektörüne geçti.* KK-3'ün işletmesi ve bölgedeki diğer kamp ve karavan parkları incelenmiştir. Bölgenin doğal yapısı bozulmadan planlanan bu tesislerin birçoğu aynı zamanda bir aile işletmesidir. KK-3 Çaka Plajına, belediye ekipleri tarafından cankurtaran temin edildiğini, kolluk kuvvetleri denetlemeleriyle güvenliğin sağlandığını söylemektedir. *Ordu, Karadeniz sahilinde en çok mavi bayrak plajına sahip il ve*

¹¹ Yavaş Hareketi için bkz. (Honore, 2008), (Yurtseven, Kaya, Harman, 2010).

¹² Mehmet Kabacık'ın çalışması, Perşembe'nin üyelik sürecini incelemiş ve Perşembe'nin özelliklerine değinmiştir. Perşembe halkının *Cittaslow Birliği*'ne üyelik anlamında memnuniyetini ölçen anket çalışmasını da Entel Numanoğlu ve Evren Ölçer yapmıştır (Numanoğlu-Ölçer, 2018). Konu itibarıyla biz Perşembe'nin söz konusu birliğe dahil olduğunu belirtmekle yetinirken, kaynak kişilerle yaptığımız görüşmede güzergâh değişikliği ve *Cittaslow* üyeliğini birlikte değerlendirmelerini istedik.

Çaka Plajı da en temiz plajlardan birisidir (KK-3). Deniz turizminin ekolojik bilince sahip bir biçimde devam ettirilmesi sakın şehir felsefesine hizmet etmektedir.

Yeni yolun açılmasıyla birlikte geçmişte uğrak noktası olarak kullanılan bölgenin turistik alan haline gelmesi kaynak kişi tarafından memnuniyetle karşılanmaktadır. Bölgeye gelen turistlerin bölgeyi tercih etmeleri tanınırlığın bir işaretidir. Bölgedeki gelişmişlik düzeyinin ve deniz turizminin artmasının kontrol edilememesi veya dengesiz büyümesi, bölgenin doğasına uygun olmayan lüks otellerin inşasına, bölgedeki kültürel dokunun bozulmasına sebep olabilir. Çaka Plajında işletmecilik yapan KK-4, bölgenin ekoturizm bağlamında potansiyelinin yüksek olduğunu belirtmiştir. Yine aynı şekilde bölgenin doğal alanlarında yapılan iyileştirme çalışmalarının yeterli olduğunu ancak her geçen gün artan turist sayısı nedeniyle ileriye dönük çözümler düşünülmesi gerektiğini ifade etmiştir. “Çaka” ismiyle bilinen bölgede bulunan plaj, yörenin insanları dışında Ordu ilinin tamamından gelen vatandaşlar tarafından günübirlik turizm amaçlı kullanılırken, işletmecilerin ekoturizm beklentileri oldukça yüksektir. Güzergâh değişikliğiyle beraber bölgede bir yavaşlama görülürken artık ziyaretçiler zorunluluktan değil bölgeye turizm amaçlı gelmektedir (KK-4). Böylece geçmişe kıyasla deniz turizminin ekonomik kalkınmaya katkısı artmıştır. Bölgenin kalkınmasına Perşembe ilçesinin “sakin şehir” olmasının bir katkısı olmadığını söyleyen KK-4, uygulama otelinin bölgede önemli bir rol üstlendiğini ve bölgeye gelen turistlere orayı tavsiye ettiklerini ancak bu konaklama merkezinin talepleri karşılamakta yetersiz kaldığını söylemiştir.

“Kültür ekonomisi ve endüstrilerinin bir yanıyla kültürel yayılmacılığın ve tek türleştirmenin, diğer taraftan da yerelin, ulusalın, yöresel ve ulusal zenginliğin, özgünlüğün, hazinenin, belleğin küresele taşınmasını da olanaklı hale getirdiği bir gerçektir. Nitekim kültür endüstrisinin temel alanlarından biri olan internet, tek türlü ürünleri tüketen küresel, sanal köyleri, ağ cemaatlerini yaratırken, aynı zamanda sanal köy siteleri aracılığıyla da yereli, küresele taşımaktadır. Hatta bu sanal köy sitelerinin önemli bir bölümü farklı yerleşim birimlerinden dünyaya hizmet vermektedir” (Özdemir, 2019: 25). Kültür insanın doğuştan kazanmadığı sonradan öğrendiği her şeydir. Kalkınma doğrudan kültürle ilgilidir. Ülkelerin kalkınma dinamiklerinde etkileyici faktör kültürdür. Toplumun kolektif bir belleğinin olması dengeyi sağlayacaktır. Perşembe sahil yoluna alternatif çevre yolu yapılmasının ardından güzergâhta yolcu hareketliliği azalmıştır. Geleneksel yiyecek restoranları durumdan olumsuz etkilenirken modern birlik etkinliklerinin (Vosvos Festivali ve sörf ekiplerinin toplanma zamanı vb.) arttığı görülmüştür. Böylelikle tarih, kültür ve deniz turizmi için uygun olan bölgede festival turizmi gelişimi olumlu olarak yorumlanabilir. Perşembe Sahil Yolu üzerindeki Hoynat

Adası, Yason Kilisesi ve Yason Burnu'nun halka sunduğu doğal ve tarihi mirasın farkındalığı artarken 2018 yılından itibaren Ordu Büyükşehir Belediyesi tarafından Çaka Plajında temizlik, güvenlik ve sosyal tesislerin gelişimi, Hoynat Adası seyir terası inşası ve Yason Burnu sit alanı iyileştirme çalışmaları ile bölgenin eskisine nazaran aktif hale geldiği görülmektedir. Perşembe şehir merkezinde bulunan lise¹³ bölgenin turizm ihtiyacına katkı sunmaktadır. Lisenin uygulama oteli sayesinde öğrenim gören öğrencilerin pratik yapmaları da mümkün olmaktadır.

Gastronomi Turizmi Bağlamında Yalıköy Köftesi

Turizm sayesinde taşınmaz kültür varlıklar ve somut olmayan kültürel miras unsurları turistlerce ziyaret edilmektedir. Gastronomi turizmi ise geleneksel yiyecek ve içeceklerin turistler tarafından yörede keşfedilerek tüketilmesini sağlamaktadır. İletişim ve haberleşmedeki gelişmelerle beraber üretilen ürünün o bölgeye ait olduğu veya orada tüketilmesi gerektiğine dair çeşitli reklam ve tanıtımlar yapılmaktadır. Gastronomi turizmi tanıtımları, radyo ve televizyondan sonra artık sosyal medya üzerinden yayıncılar tarafından gerçekleştirilebilmektedir. Bölgeyi ziyaret eden sosyal medya yayıncıları, geleneksel yöntemlerle hazırlanan yöresel lezzetleri izleyicilere sunmaktadır. Böylece televizyon kanalları tarafından hazırlanan lezzet programlarının¹⁴ günümüzde sosyal medya yayıncıları tarafından paylaşılan ve telefonlardan izlenen videolar haline dönüştüğü görülmektedir. Turistlerin, “Burada ne yenilir ne içilir?” şeklinde bir düşüncenin karşılığını internet aracılığıyla tatilden önce yapılan araştırmayla almaya çalışmaları, bölgenin geleneksel unsurları için tanıtıcı niteliktedir. Ayrıca yöresel lezzetlerin yöre dışında tüketilmek istendiğinde nerede tüketilmesi gerektiğiyle ilgili soruya cevap olabilecek yayıncı videoları ve bilgileri “youtube, instagram, facebook, tiktok” gibi sosyal medya mecraları dışında forum ve haber sitelerinde görülmektedir. İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyükşehirlerde örneğin; Adana kebabı, Gaziantep baklavası, Konya etli ekmeği gibi yöresel yiyeceklerin yenilmesi için tavsiyeler bu yayıncılar tarafından anlatılmaktadır. Modernleşen medyanın folklor ürünlerini sosyal medya platformlarında kullanarak gastronomi turizmi faaliyetlerine katkı sağlaması folklorun disiplinlerarasılığının modernleşmeyle paralel olduğunun kanıtıdır.

Perşembe ilçesinden sonra batıya doğru hareket edildiğinde Fatsa ilçesine gelmeden önce Fatsa ilçesine bağlı, Yalıköy isimli küçük bir kasaba bulunmaktadır. Yalıköy halkı kasaba merkezinden geçen Perşembe sahil yolunu ekonomik bir kazanç haline getirmiştir. Dinlenme tesisleri, oteller, çay bahçeleri, yakıt istasyonları, restoranlar yolun geliştirdiği iş kollarıdır.

¹³ “Perşembe Sakin Şehir Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (Perşembe Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi)”

¹⁴ Bkz. Kanık, İ. (2016). Küreselleşme Sürecinde Kültürel Malzeme Örneği Olarak Yemek Kanalları ve Programları. Folklor/Edebiyat, 22(86), 237-258. <https://izlik.org/JA46ET25TL>

Balıkçılık bölgenin en önemli kalkınma unsurlarından birisidir. Bölge halkı fındık yetiştiriciliği de yapmaktadır. Yalıköy Kasabası'nın 2007 yılına kadarki geçim kaynakları kaynak kişiler tarafından bu şekilde belirtilmiştir. Bölgenin geçiş güzergâhı olması yola bağlı kalkınma meydana getirmiştir. Yalıköy kasabasının geleneksel yiyeceği olan Yalıköy Köftesi (URL 5/6), bölgenin uğrak noktası olmasını da sağlamıştır. Yalıköy köftesi; bilinen köftelerden farklı olarak hazırlanmaktadır. Geleneksel bir yiyeceğin kalkınmaya etkilerini Türkiye'nin her yöresinde görebiliriz. KK-6 turizm sektöründeki Yalıköy köftesi ürününü pazarlayan esnafın ve yine aynı Perşembe sahil yolu güzergâhındaki dinlenme tesisleri ve restoranların 2007 yılında açılan çevre yolu ile zor duruma düştüğünü belirtmiştir. Seyahat eden insanların, yakıt tankerleri hariç ulaşım sağlayan bütün araçların yeni güzergâhı kullandıkları için Yalıköy'e hiç uğramadan geçmeleri Yalıköy kasabasını ekonomik olarak etkilemiştir. Bölgenin geçim kaynağının azalması bölgeden göçlerin artmasına sebep olmuştur. Esnafın bu duruma çözüm olarak Yalıköy kasabasında bulunan dükkanlarını yedi kilometre batıya Fatsa ilçesinin giriş mevkesine taşıdıkları görülmüştür. Bu bölge yeni güzergâh bağlantısından önce yer aldığı için tercih edilmiştir. Böylelikle işletmeciler, geleneksel ürünlerini aktif bir güzergâha taşımışlardır. Yalıköy'e özgü köftenin Yalıköy'de artık neredeyse üretilmeyecek duruma geldiği, Yalıköy kasabasında yol güzergâhının değişmesinden önce köfteci ve dinlenme tesisi benzeri işletmeci varken saha gözlemleri ve kaynak kişilerden aldığımız bilgiler doğrultusunda Yalıköy merkezinde yalnız bir köfte işletmesinin bulunduğu tespit edilmiştir.

İşletmemize gelen turistlerin Perşembe sahil yolunu tercih etme sebepleri var. Nostalji yaşıyıp eski günleri anmak ve eski yoldan gittikleri zamanları hatırlamak için geliyorlar. Bazıları Yalıköy köftesini Yalıköy'de yemek için ya da deniz turizmine gelmişken geçerken uğruyorlar. Yalıköy'de Yalıköy köftesi yapan işletme sadece biz kaldık. Burada eskiden şu gördüğümüz yoldan karşıya geçmek için yarım saat kadar beklerdiniz. Araç trafiği çok yoğun oluyordu. Buranın ekmek kapısı yol ve balıktır. Yol gitti balık kaldı. Yalıköy halkından göç edenler de oldu (KK-6).

KK-7, Yalıköy kasabasından taşınan işletmecilerden birisidir. Baba mesleği olarak devam ettirdiği aile işletmesini güzergâhın değişmesiyle taşındığını belirtmiştir. KK-8, 2000 yılında Kabataş'ta öğretmenlik yaparken Kabataş'a yolculuk sırasında ilk kez Yalıköy köftesi yediğini ve o günden bu yana ailesi arasında bir ritüel haline geldiğini belirtmektedir.

O yıllarda Kabataş, Aybastı, Korgan, Kumru ilçeleri ve civarında görev yapan öğretmenler hafta sonu Ordu'ya gelip pazar günleri öğleden sonra geri dönüyorlardı. Ben de öyle yapıyordum. Sadece öğretmenlere ait minibüsle pazar günleri öğleden sonra Ordu merkezden yolculuğumuz başladı sahil yolu dediğimiz yoldan Yalıköy'e

kadar giderdik. Bizim geleneksel olarak mola yerimiz Yalıköy köftçisiydi. Hatta bizden önceki öğretmenlerinde mola verdikleri bir yerdi. Bütün köy minibüsleri orada mola veriyorlardı. Geleneksel usullerle yapılıyordu. Çünkü biz köftenin yoğurulduğunu da pişirildiğini de görebiliyorduk. Daha sonra oradan tayin olduktan sonra sahil yolu yerine yeni çevre yolu açıldı. Bu köftçiler de Fatsa'nın girişine çevre yolunun kenarına taşındı. Ama ben bunu bilmeme rağmen hala daha sahil yolunu kullanarak sırf o eski günleri hatırlamak ve anmak için Yalıköy köftesini yerinden yemek için gidiyorum. Bu Yalıköy köftesini Yalıköy'de yemek bana o günlerin hatıralarını sunuyor (K.K-8).

Yöresel ürünlerin pazarlandığı bölgenin halk için bir güzergâh olması o ürünü kıymetli hale getirmektedir. KK-8, yiyeceklerle belleğin bir köprü kurduğu önemli bir örnektir. Yiyecekler insan belleğinde o anın hazzını, duygusal durumunu yansıtacak şekilde kalabilir. Kişinin bu hazzı tekrar yaşama arzusu ise gastronostalji olarak adlandırılmaktadır (Özgüneş, 2020, Keskin ve Genç, 2025). Yalıköy kasabasında bulunan ve sonradan yeni güzergâha taşınan köftçilerin tamamı aile işletmesi olarak devam etmektedir. Yalıköy köftesi bir geleneksel bir yiyecek olmanın yanında bir sosyalleşme pratiği haline gelmiştir. Çevre yolu güzergâhının değişmesi müşteri azalması yanında bir uğrak yeri kültürünün yok olmasını beraberinde getirmiştir. Bir yiyecek beraberinde birçok unsur getirmektedir. Bir yiyecekten doğan ritüel ve işlevler unutulmamalıdır. Ögüt Eker'e göre insan bedeninin doyma ihtiyacıyla beraber yiyeceğin serüveni, tüketilen toplum tarafından çevresinde pişirme yönteminden tüketiliş biçimine kadar kültürel dokuya dayalı malzeme barındırmaktadır (Ögüt Eker, 2018: 182). George Ritzer'e göre küçük ölçekli işletmelerde aileler tarafından sunulan bakkal ve otel gibi hizmetler el yapımı olarak pazarlanmakta ve bu ürünler Mcdonaldlaşmamış unsurlar olarak nitelenmektedir. Ayrıca bu unsurların yeni bir postmodernleşme olarak kabul edilebileceğini belirtmektedir (Ritzer 2022: 55).

Hazır gıda restoranları, uzun, acelesiz ve sohbetli yemeklere uygun değildir. Dahası hazır yemek restoranları yüzünden, gençler daha kolay bir şekilde çıkıp arkadaşlarıyla yemek yiyebilmekte, ailenin geri kalanını başka bir yerde yemeğe bırakabilmektedirler. Elbette arabaya hizmet veren pencereler sadece, aile yemeği olasılığının daha da ortadan kalkmasına hizmet etmektedir. Sonraki istikamete giderken yemeğini arabada yiyen bir aile pek de "kaliteli bir zaman" geçiremez (Ritzer 2022:259).

Kültür, toplum içerisinde birliktelik oluşturmakla toplumun sürekliliğini sağlayan etmenleri de etkiler. Toplumun devamlılığı için geçim kaynaklarının oluşması gerekir. Geçim kaynakları aynı bölgede yaşayan toplum üyeleri tarafından farklı veya benzer işler yapılarak meydana gelir. Ekonomik ve sosyal olarak kalkınan toplumların kültür kodları bozulmadığı sürece benzer kültüre mensup insanların bir aradalığı sağlanmış olur. Bölgesel kalkınmayı

Yalıköy’de geleneksel bir yiyecek olan “Yalıköy köftesi” ile görmekteyiz. Böylece toplumun merkezindeki kültürün, kalkınma ürünü olarak sunulduğunu görürüz. Eski güzergâhta tespit edildiği üzere yöresel yiyeceklerin yöre insanınca pazarlanmasının bölgesel ekonomiye katkılarını aynı zamanda tarımdan elde edilen ve halk zanaatlarıyla hazırlanan ürünlere katma değer kazandırılarak sunulması yöre halkının ticari alışkanlıklarını da geliştirmektedir. İhtiyaç duyulan ya da ihtiyaç olsa dahi ihtiyaç olduğunun farkına varılmayan eşyaların pazarlama yöntemleri kullanılarak satılması, mola alanları için mola tesislerinin yolcu firmalarına teşvik edici ürünler sunması ya da bir ücret vermesi, ihtiyaç molası kavramının genişlemesine neden olmuştur. Yolculuk esnasında tuvalet, yeme, içme, tütün ve araç yakıtı ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla verilen mola kavramının belirli bir bölgenin meşhur unlu mamullerinin satın alınması için o bölgede bir fırında mola verilmesine kadar genişlediğini görmekteyiz. Yol pazarlarında; meşhur Manisa Kırkağaç kavunu, Ordu fındığı, Giresun kirazı, Çorum leblebisi, Gümüşhane köme-pestil vb. ürünlerin hasat zamanında satıldığı bilinmektedir.

Değerlendirme ve Öneriler

Küreselleşen dünya içerisinde modern konuların folklor araştırmacılarınca incelenmesi gelenekselden moderne değişim dönüşümü göstermektedir. Geleneksel yiyecek ve içecekler dair kültürel mirasın korunması konusunda yapılan çalışmalar, yerel yönetimlerce desteklenmektedir. Yerel yönetimlerin hazırlamış olduğu; festival, şenlik, bayram, turnuva, tören vb. kutlamalar geleneksel unsurların halk tarafından unutulmadan yaşatılmasını sağlamaktadır. Ancak küreselleşmeyle beraber iletişim, haberleşme, ulaşım, yeme-içme, barınma vb. birçoğu yaşayan insan için oldukça önemli olan öncelikler değişerek dönüşmektedir. Kültür endüstrisi, ürünlerin daha hızla tüketilmesini teşvik etmektedir. Kapitalizm hızlı tüketim sonrasında hızlı üretim politikasını uygularken folklor ürünlerinin sunduğu araştırmaların değişime uğramasına sebep olmuştur. Bu kapsamda modern folklor araştırmaları gelenekle modern dünyayı bağdaştırmaktadır.

Slow Food ve Cittaslow hareketinin en önemli amaçlarından birisi bölgenin yerel halkının bölgeden göç etmemesi ve geleneksel unsurları kullanarak kalkınmaya destek olması yönündedir. Güzergâh değişikliği sebebiyle bölgede kalkınmaya dayalı ekonomik kaygı arttığı için bölgeden göçler gerçekleşmiştir. Perşembe Mersin köyündeki okulda günümüzde öğrenci azlığından dolayı birleştirilmiş sınıf sistemiyle eğitim olması bölgenin demografik yapısını ortaya koymaktadır. Yola bağlı kalkınma kapsamında görülüyor ki yeni güzergâhın açılması ile eski güzergâh olumsuz yönde etkilenmiştir. Cittaslow/Sakin Şehir/Yavaş Şehir ünvanlarının bölgeyi gözlem sırasında kent sakinleri tarafından tam olarak benimsenmediği anlaşılmıştır.

Sakin şehir felsefesinin güzergâh değişikliğinin olumsuz etkilerini çeşitli alanlarda telafi edecek boyuta getirdiği tespit edilmiştir.

Ulaşımaya bağlı kalkınmayı Bolu Dağında köfte ve mangal işletmeleriyle, Samsun Kavak Çakallı'da "çakallı menemeni" örneğinde görmekteyiz. Ordu'nun Fatsa ilçesine bağlı Fatsa Perşembe arasındaki Yalıköy kasabasında, ün kazanarak coğrafi işaret alan "Yalıköy Köftesi" bunlardan bir tanesi olmuştur. Ulaşım sırasında zorunlu olarak tercih edilen bir ürün haline gelmesinin yanı sıra güzergâhın en uygun noktası olduğu için Yalıköy kasabasında ün kazanmıştır. Yalıköy Köftesi, önceden hazırlanan ve sunum için sadece ısıtılmaya ihtiyaç duyulan bir yiyecektir. Bu unsurlar ürünün tercih edilmesini sağlamıştır. Ulusal ünüyle beraber Yalıköy Köftesi coğrafi işaretli olarak tescillenmiştir. Günümüzde ulaşım güzergâh değişikliklerinde coğrafi faktörler göz önünde bulundurulmaktadır. Perşembe için bölgede görülebilecek kültür değişimleri dikkate alınmamıştır. Bu çalışmayla bölgede görülen sosyoekonomik ve kültürel değişimlere değinilmiştir. Kaynak kişiler arasındaki işletmecilerin değişen güzergâhla beraber ekonomik kayıplarından dolayı iş yerlerini yeni güzergâha taşıdıkları tespit edilmiştir. Durak noktasındaki insanların hayatlarında görülen ekonomik ve sosyal olanakların kaybolması, doğal kültür ortamlarını kaybetmelerine sebebiyet vermiştir.

Taşınmaz kültür varlıkları ve sit alanlarındaki restorasyon çalışmaları, kumsalların mavi bayrak standartlarına taşınması, bölgenin doğal unsurlarının bulunduğu alanlarda belediye tarafından yapılan düzenlemeler, Cittaslow birliğinin bölgeyi uluslararası anlamda tanıtması gibi unsurlar Perşembe'yi olumlu olarak kalkındırmıştır. Yeni güzergâhın faaliyete girmesinden sonra Perşembe şehir merkezi ve sahil yolunda trafik yoğunluğu azalmıştır. Cittaslow hareketine üye kentlerde turizm faaliyetlerinin artması bölgeye yapılan yatırımları arttırmıştır. Ancak bölgenin büyük projelerle turizmi karşılayacağı düşüncesinden hareketle betonarme binaların artması, doğal görünüme zarar verebilir. Cittaslow hareketi plansız turizm ve yapılaşma gibi olumsuz sonuçlar doğurabilir. Aslında Cittaslow hareketi bu düşüncenin oluşmamasını planlayarak yola çıkan bir oluşumdur.

Yolun değişmesiyle ekonomik kazançlarının büyük bir bölümünü kaybeden Yalıköy esnafı için Yalıköy'e özgü Yalıköy Köftesi yerel ve ulusalda tanıtılmalıdır. Yöre esnafına katkı sağlaması amacıyla Yalıköy özelinde yerel yönetimlerce çeşitli çalışmalara yer verilmelidir. Bu çerçevede bölgenin bir gastronomi rotası olması için benzer yöresel ürünlerin tanıtımlarına, bölgede yoğun gerçekleştirilen balıkçılık faaliyetleri ve diğer geleneksel ekonomiye dayalı meslekler üzerinde yoğunlaşılmasına ihtiyaç vardır. Kent doğal dokusunun korunması amacıyla turizme dayalı gelişimler planlı olarak gerçekleştirilmelidir. Yol folkloru, yavaş şehir ve gastronomi kültürü vb. alanlarda hazırlanacak çalışmalarda yerel yönetimler tarafından

hazırlanan ulusal/uluslararası etkinlikler derleme çalışmalarıyla incelenmelidir. Böylece bölgenin geleneksel yiyecek-içecek kültürünün yaşatılması ve aktarımına katkı sağlanacaktır. Geleneksel yöntemlerle hazırlanan bölgeye özel yiyecek ve içeceklerin ilkel insandan itibaren kültürün temel unsurları olduğu unutulmamalıdır. Modern folklor araştırmaları, *Yavaş Hareketi* gibi doğaya ve kültüre bağlı kalmayı düstur edinen fikir ve kuruluş hareketlerinin Türkiye’de gerçekleştirdikleri faaliyetleri değerlendirmeyi benimsemelidir.

Yazar Katkıları: Bu çalışma tek yazarlı olarak yazılmıştır.

Çıkar Beyanı: Bu makalede herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Kaynaklar

- Adorno, T. W. (2021). *Kültür Endüstrisi-Kültür Yönetimi* (Nihat Ülner Çev.), Mustafa Tüzel, Elçin Gen, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Eagleton, T. (2016). *Kültür Yorumları*, Çev. Özge Çelik, Ayrıntı, İstanbul.
- Özdemir, N., Öger, A. (Ed.). (2019). *Kültürel Miras Yönetimi*, Grafiker Yayınları, Ankara.
- Güney, H. N. (2020). *Ordu’nun Yol ve Köprü Hikâyeleri*, Ordu Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Ordu.
- Gürçayır, S. (2013). Yemek Nostaljisi: Tadı Damakta Kalan Tatlar ve Geleneğin Dönüşümü. Aynı Tadı Paylaşmak, *Türkiye-Romanya Geleneksel Ortak Mutfağı Çalıştayı Bildirileri*, (E. Ölçer Özünel vd., hzl.), 47-52, Ankara: Grafiker.
- Güvenç, A. Ö. (2018). Yol Folkloru ve Su Altında Kalan Anlatılar: Çamlıkaya Yolu Örneği, *Motif Vakfı Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Çanakkale.
- Honore, G. (2008). Hız Çılgınlığına Baş Kaldıran Yavaşlık Hareketi, Alfa Yayınları, İstanbul.
- Kabacık, M. (2015). Orta Karadeniz’de Sakin Şehir (Citta Slow) Perşembe: Sakin Şehir Olma Sürecinde Karşılaştığı Sorunlar ve Yöreye Katkıları. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, Kış 2015, Yıl 10, S.2, s. 31-46.
- Kanık, İ. (2016). Küreselleşme Sürecinde Kültürel Malzeme Örneği Olarak Yemek Kanalları ve Programları. *Folklor/Edebiyat*, 22(86), 237-258. <https://izlik.org/JA46ET25TL>
- Keskin, A., Genç, B. (2025). Gastronostalji ve Zamanın Antropolojisi Bağlamında Doksanlarda Çocuk Olmak. *Türkbilig*, 2025(49), 288-318.
- Numanoğlu, E., Güçer, E. (2018). Yerel Halk Açısından Yavaş Şehir Akımı Algısı: Perşembe Örneği. *Journal of Multidisciplinary Academic Tourism*, Vol. 3, No. 2, pp: 11-22.
- Şentürk, M. (2026). Deniz Folklorunda Lakaplar: Ordu-Samsun İlleri Örnekleri. *Culture and Civilization*, 10, 42-50. <https://doi.org/10.62425/culture.1890428>
- Öğüt Eker, G. (2018). Farklı Görme Biçimiyle Modern Dünya Ritüeli Olarak Yemek Kültürü: Sınanma/Erginlenme ve İntikam Alma Gizli İşlevleri. *Milli Folklor*, 15(120), 170-183.
- Özgüneş, R. E. (2020). Geçmişe Özlemi Lezzetlerde Yaşamak: Gastronostalji. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 60-75.

Ritzer, G. (2022). *Toplumun McDonaldlaştırılması; Çağdaş Toplum Yaşamının Değişen Karakteri Üzerine Bir İnceleme*, Ayrıntı, İstanbul.

Yurtseven, H. R., Kaya, O., Harman, S. (2010). *Yavaş Hareketi*, Detay Yayıncılık, Ankara.

Elektronik Kaynaklar

Görsel 1. ve URL 1.

<https://www.kgm.gov.tr/SiteCollectionImages/KGMImages/Haritalar/b7.jpg>

(Son Erişim Tarihi: 20.05.2026)

Görsel 2. ve URL 2.

<https://www.kgm.gov.tr/SiteCollectionImages/KGMImages/Haritalar/b7.jpg>

(Son Erişim Tarihi: 20.05.2026)

URL 3.

<https://www.aa.com.tr/tr/yasam/sakin-sehir-persembedeki-hoynat-adasi-cazibe-merkezi-haline-geldi/2275797>

(Son Erişim Tarihi: 16.05.2023)

URL 4.

<https://cittaslowturkiye.org/tr/cittaslow-hareketi/>

(Son Erişim Tarihi: 16.05.2026)

URL 5.

<https://www.haber7.com/ordu/3193393-ordunun-benzersiz-lezzeti-yalikoy-koftesi-tescillendi>

(Son Erişim Tarihi: 16.05.2026)

URL 6.

<https://www.trthaber.com/haber/guncel/ordunun-tescilli-lezzeti-yalikoy-koftesi-659487.html>

(Son Erişim Tarihi: 16.05.2026)

URL 7.

https://www.google.com/maps/@41.057321,37.6110505,13.5z?entry=tu&g_ep=EgoyMDI1MDkxNC4wIKXMDS0ASAFQA%3D%3D

(Son Erişim Tarihi: 15.06.2023)

Görsel 3. Perşembe sahil yolu kırk sekiz kilometre uzunluğundadır. Altınordu ve Fatsa ilçelerini birbirine bağlarken, Perşembe ilçe merkezinden geçmektedir. Altınordu'dan batı yönünde ilerlendiği zaman “sahil yolu” ayrımından sonra başlayan virajlarla beraber yol kenarında “yirmi altı kilometre boyunca virajlı ve tehlikeli yol” tabelası görülmektedir. (Kişisel Arşiv)

Görsel 4. (Kişisel Arşiv)

Görsel 5. Perşembe sahil yolundaki iki tünelden birincisi Çaka (Hoynat) Tüneli Hoynat Adası mevki. Hoynat Adasının bir kale olarak kullanıldığı, denizciler tarafından ziyaret edildiği ve kilise olarak da kullanıldığı söylenilmektedir. Adayla ilgili defnecilik hikâyeleri de bulunmaktadır. Günümüzde Hoynat Adasının karşısında (görselde park edilmiş araçların aşağı kesiminde bulunan) bulunan plaj, turistler tarafından yoğun ilgi görmektedir. (URL3)

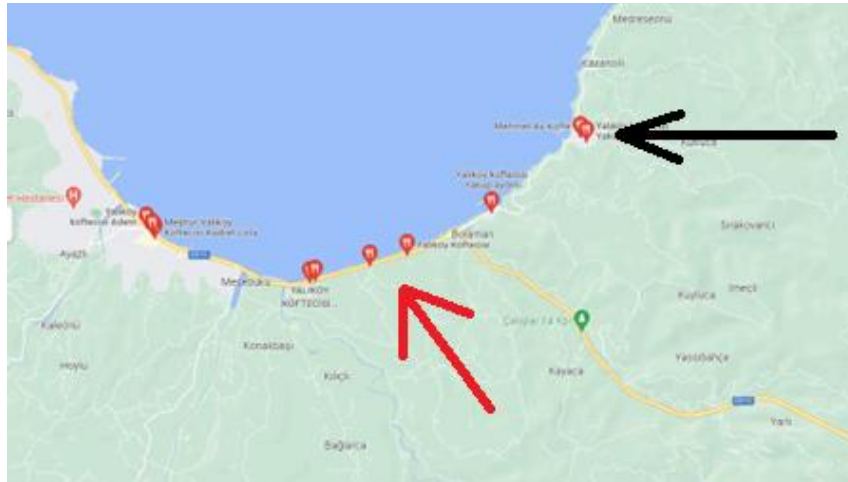
Görsel 6. Perşembe Çaka Beyaz Kum Plajı, Karadeniz bölgesinde turist ve geleneksel işletmeciliğin en yoğun olduğu plajlardan birisidir. Plaj işletmecisi (KK-3) bölgede artan kamp, karavan ve özellikle Vosvos Festivalleriyle birlikte gelişen deniz turizminin son yıllarda Çaka Plajında geliştiğini belirtmektedir. (Kişisel Arşiv)

Görsel 7. Perşembe Sahil Yolunda seyahat edenler, eşsiz deniz manzarası ve sarp yamaçlar eşliğinde yolculuklarını sürdürürler. Yolun üst tarafı büyük Karadeniz ormanları ve fındık yetiştiriciliği yapılan fındık bahçeleriyle kaplı mükemmel bir yeşillik sunarken, yolun alt tarafında Karadeniz'i izleyerek yola devam edebilirsiniz. Güzergâha ismini veren Perşembe ilçesinin 2012 yılından beri “Cittaslow Birliği”¹ne üyeliği devam etmektedir. Perşembe ilçesinden çıkarak ilerlemeye devam ettiğinizde yol boyunca bulunan dinlenme tesisleri, turistik mekanlar, kumsallar yolculuğa eşlik etmektedir. (Kişisel Arşiv)

Görsel 8. 2007 yılından önce kullanılan bir dinlenme tesisinin günümüzde âtl bir durumda olduğu görülmektedir. (Kişisel Arşiv)

Görsel 9. Yalıköy kasabası siyah ok ile işaretlenmiş, Yalıköy Köftecilerinin yeni güzergâh açıldıktan sonra taşındıkları bölge kırmızı ok ile işaretlenmiştir. (URL7)